

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	24 Hydref 2019
Pwnc:	Ymateb drafft Cyngor Sir Ynys Mon (CSYM) i Fframwaith Datblygu Cenedlaethol Llywodraeth Cymru (LIC)
Pwrpas yr Adroddiad:	Y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (FfDC) fydd yr haen uchaf o bolisi cynllunio yng Nghymru a bydd yn weithredol am yr ugain mlynedd nesaf (2020-2040). Mae ymateb drafft CSYM yn ystyried y FfDC yn nghyd-destun Ynys Môn er mwyn asesu'r hyn y byddai'r cynigion yn eu golygu i'r Ynys a'i thrigolion
Cadeirydd Sgrwtini:	Y Cynghorydd Gwilym Owen Jones
Aelod(au) Portfolio:	Y Cynghorydd Richard Dew, Aelod Portfolio ar gyfer Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd
Pennaeth Gwasanaeth:	Dylan Williams
Awdur yr Adroddiad:	Swyddfa Rheoli Prosiect
Rhif Ffôn:	(Dylan LI Jones)
E-bost:	01248 752497 DylanLlewelynJones@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Pob Aelod

1 – Argymhelliad/Argymhellion

Gwahoddir y Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio i:

1. Gynnig sylwadau ar ymateb CSYM i Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol.
2. Argymell i'r Pwyllgor Gwaith fod ymateb drafft CSYM i Fframwaith Datblygu Cenedlaethol Llywodraeth Cymru yn cael ei gymeradwyo.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill

Drwy ymateb i'r ymgynghoriad LIC ar y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol LIC, bydd CSYM yn cael cyfle i ddiwallu uchelgais allweddol y Cyngor sef "gweithio tuag at Ynys Môn sy'n iach, yn ffynnu ac yn llewyrchus". Bydd CSYM yn dylanwadu ar y FfDC i sicrhau bod datblygiad dros yr 20 mlynedd nesaf yn briodol i'r Ynys a bod y seilwaith yn ei le er lles ei thrigolion.

Bydd yr ymateb yn ceisio sicrhau bod modd i bobl Ynys Môn ffynnu a gwireddu eu potensial tymor hir drwy ddarparu sylfaen ar gyfer cyfleoedd cyflogaeth drwy hyrwyddo'r Ynys i ddenu buddsoddiadau a datblygiadau mawr ar gyfer twf economaidd a drwy weithio mewn cydweithrediad ar draws rhanbarth Gogledd Cymru i wella cysylltedd er mwyn gwneud Ynys Môn yn fwy hygyrch.

Bydd ymateb CSYM hefyd yn hyrwyddo pwysigrwydd yr Iaith Gymraeg a'r diwylliant Cymreig, gan fod Ynys Môn yn parhau i fod yn un o gadarnleoedd yr Iaith Gymraeg. Mae hyn yn golygu fod angen cynnal cymunedau Cymreig ac mae'n hanfodol atal y llif o bobl ifanc sy'n gadael yr ardal drwy ddarparu tai fforddiadwy, swyddi a chyfleoedd fel y gall yr ardaloedd gwledig hyn ble siaredir y Gymraeg ffynnu.

Mae ymateb CSYM wedi ystyried Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (Ynys Môn a Gwynedd) i sicrhau cysondeb yn dull CSYM. Yn ogystal, bydd ymateb CSYM yn gofyn i LIC sicrhau fod aliniad o'r haen uchaf o bolisi cynllunio i lawr i'r lefel lleol a fydd yn hyrwyddo cysondeb a gwneud penderfyniadau effeithiol.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-

- 3.1** Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau **[ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]**
- 3.2** Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**
- 3.3** Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**
- 3.4** Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli monitro perfformiad neu sicrhau ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**
- 3.5** Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
 - Hirdymor
 - Atal
 - Integreiddio
 - Cydweithio
 - Cynnwys**[ffocws ar lesiant]**

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

- 1. Beth yw'r meysydd allweddol sydd yn codi pryder yn lleol yn y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol arfaethedig?**
- 2. Pa oblygiadau tymor hir sydd ar gyfer cynlluniau a datblygiadau strategol ar yr Ynys yn y dyfodol?**
- 3. Sut bydd y Fframwaith arfaethedig yn effeithio ar raglen waith strategol y Cyngor Sir a llesiant cymunedol?**
- 4. A yw ymateb drafft Cyngor Sir yn gadarn ac yn addas at y diben?**

5 – Cefndir / Cyd-destun

Rhagarweiniad

Mae'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (FfDC) yn gynllun datblygu newydd a fydd yn gosod y cyfeiriad ar gyfer datblygiad yng Nghymru o 2020 i 2040. Mae'n gosod strategaeth ar gyfer mynd i'r afael â blaenoriaethau cenedlaethol allweddol drwy'r system gynllunio, gan gynnwys cynnal a datblygu economi llewyrchus, datgarboneiddio, datblygu eco-systemau gwydn a gwella iechyd a llesiant ein cymunedau.

Mae'r FfDC yn gynllun gofodol sy'n golygu ei fod yn gosod cyfeiriad ynghylch ble y dylid buddsoddi a datblygu er lles Cymru a'i phobl.

Y FfDC yw'r haen uchaf o gynllun datblygu ac mae'n canolbwyntio ar faterion a heriau ar raddfa genedlaethol. Oherwydd ei natur strategol, nid yw'n neilltuo datblygiad i bob rhan o Gymru ac nid yw ychwaith yn cynnwys polisïau ar bob math o ddefnydd tir.

Ymateb Drafft Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM)

Mae'n hanfodol bwysig ymateb i'r FfDC er mwyn sicrhau bod polisi cynllunio ar yr haen uchaf yn addas i'r pwrpas a bod aliniad clir rhwng dyheadau CSYM o'r lefel leol drwedd i'r lefel genedlaethol a fydd yn darparu cyfeiriad teithio ar gyfer buddsoddiad yn y dyfodol yn y seilwaith ac mewn datblygiadau. Mae'n gyfle i CSYM ddylanwadu ar gynnwys yr FfDC a fydd yn siapio datblygiad y genedl am yr 20 mlynedd nesaf.

Pwyntiau Strategol CSYM

1. Cyffredinol

Mae CSYM yn croesawu'r cyfle i gyflwyno sylwadau ar Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (FfDC) Llywodraeth Cymru. Mae CSYM yn cefnogi'r egwyddor o sefydlu FfDC ar gyfer Cymru, fodd bynnag mae gan CSYM bryderon ac amheuan difrifol ynghylch nifer o themâu a pholisïau yn y FfDC drafft.

2. Ymagwedd tuag at Gynlluniau Datblygu Strategol / Cynllunio Rhanbarthol

Mae CSYM yn ymrwmo i gydweithio rhanbarthol ac yn derbyn yr egwyddor o Gynlluniau Datblygu Strategol a Chynllunio Rhanbarthol. Fodd bynnag, o fod yn aelod o'r gyntaf a'r unig Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd (UPCC) a Chynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (CDLI ar y Cyd) yng Nghymru, mae manteision y tair haen o bolisi cynllunio yn parhau i fod yn aneglur. Mae hyn yn arbennig o wir wrth i adnoddau, capasiti ac arbenigedd gael eu gwasgu a lleihau.

3. Cydnabod y Prosiectau o Arwyddocâd Cenedlaethol (NSIP) Presennol

Dylai cydnabyddiaeth o Brosiectau Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol (Wylfa Newydd a'r National Grid) gael ei chynnwys fel rhan o'r FfDC. Nid yw'r fersiwn Hawdd ei Deall o'r ymgynghoriad ar y FfDC yn hyrwyddo ynni niwclear mewn goleuni ffafriol a dim ond cyfeiriad wrth basio a geir at y datblygiadau hyn ym Mholisi 22. Mae hyn yn siomedig ac yn annerbyniol ac rydym yn pwysu ar Lywodraeth Cymru i'w adolygu a'i ddiweddarau.

Mae cydnabyddiaeth gyffredinol y bydd adeiladu gorsaf niwclear newydd yn holl bwysig, ynghyd a'r holl ddulliau eraill o gynhyrchu ynni carbon isel, er mwyn galluogi'r DU i gwrdd â'i dargedau allyriadau carbon Net Sero erbyn 2050. Dylai'r FfDC adlewyrchu hyn yn gywir ac yn llawn.

Nid oes modd tanbrisiu pwysigrwydd y prosiectau hyn, a'r orsaf bŵer niwclear newydd yn arbennig, i dwf economaidd Ynys Môn a Gogledd Orllewin Cymru yn y dyfodol.

Oni bai bod y datblygiadau hyn, a datblygiadau tebyg eraill yng Nghymru, yn cael eu gwerthfawrogi'n llawn, mae'r fframwaith yn annhebygol o fod yn gynhwysol, yn gynhwysfawr ac yn addas i bwrpas. Bydd priodoldeb y FfDC yn lleol yn cael ei benderfynu os bydd y datblygiadau hyn yn symud ymlaen, neu pryd y byddant yn symud ymlaen.

4. Yr Ymagwedd tuag at Ynni Carbon Isel

Mae CSYM wedi ymrwmo i gyflawni Rhaglen Ynys Ynni Ynys Môn. Mae'r gefnogaeth hon i seilwaith ynni newydd ar Ynys Môn yn seiliedig ar sicrhau cyflogaeth hirdymor a chyfleoedd yn y farchnad gyflenwi, a chreu twf economaidd trawsnewidiol, wrth sicrhau bod yr effeithiau niweidiol yn cael eu lliniaru'n effeithiol.

Cred CSYM fod ymagwedd y FfDC i ynni carbon isel yn rhy gul ac y dylai ymgorffori pob ffurf ar ynni carbon isel. Nid yw'r FfDC drafft yn gwneud hyn ac mae'n canolbwyntio yn lle hynny ar ddatblygiadau gwynt a solar yn unig.

Mae CSYM wedi adolygu'r dogfennau cefndir sy'n cefnogi'r Meysydd Blaenoriaeth arfaethedig ar gyfer ynni gwynt ac ynni solar. Mae llawer o wybodaeth mewn perthynas â'r meini prawf a ddefnyddir. Mae'r cyfiawnhad a'r dystiolaeth dros ddewis y rhan fwyaf o'r Ynys fel Ardal â Blaenoriaeth yn aneglur. Nid yw hyn yn dderbyniol ac mae'n peri pryder sylweddol i CSYM. Mae CSYM yn gwrthwynebu'r dynodiad hwn.

O gael ei ddynodi'n Ardal Flaenoriaeth, mae'r polisi newydd arfaethedig (Polisi 10) yn rhagdybio o blaid datblygiad ac yn derbyn y bydd y dirwedd yn newid, gyda phwyslais sylweddol yn cael ei roi ar gyfraniad y cynnig at leihau nwyon tŷ gwydr a chwrdd â thargedau datgarboneiddio ac ynni adnewyddadwy. Mae CSYM yn deall y bydd rhaid delio gyda cheisiadau cynllunio ar sail achos wrth achos, ond mae'r ymagwedd hon yn creu disgwyliad cryf y bydd y datblygiadau hyn yn dderbyniol, er gwaetha'r effaith ar y dirwedd ac effeithiau eraill. Er bod Ynys Môn yn Ynys Ynni, nid yw'n golygu y dylid ystyried bod y rhan fwyaf o'r Ynys ar gael i gynnal datblygiadau ynni ychwanegol, ni waeth beth fyddai'r effeithiau amgylcheddol, economaidd a chymunedol, er mai dyma fyddai canlyniad y FfDC ar ei ffurf bresennol ym marn CSYM.

Eisoed mae posibilrwydd y bydd CSYM yn gartref i ddau NSIP a byddai'r datblygiadau gwynt a solar ychwanegol yn gosod baich sylweddol ar y cymunedau a fyddai'n eu lletya. Yn ychwanegol at hyn, mae materion yn ymwneud â chysylltu i'r seilwaith grid trydan y mae angen eu hystyried oherwydd nid yw datblygiad arfaethedig y National Grid ond yn gwasanaethu Wylfa ac nid yw'n glir pa seilwaith ychwanegol fyddai ei angen i gysylltu â chanol yr Ynys.

5. Ardal Dwf Ranbarthol – Caergybi

Mae CSYM yn hynod o siomedig ac wedi synnu nad yw Caergybi yn cael ei chydabod na'i diffinio fel Canolfan Dwf Rhanbarthol ar gyfer Cymru, yn arbennig gan fod y FfDC yn cyfeirio'n benodol at bwysigrwydd porthladd Caergybi i wasanaethu Cymru, y DU yn ehangach ac Iwerddon. Nid yw hyn yn dderbyniol.

Mae CSYM yn credu'n gryf bod sail dystiolaeth glir yn bodoli i gyfiawnhau cynnwys Caergybi fel Canolfan Dwf Rhanbarthol o ystyried ei phwysigrwydd strategol posib i Gymru, ac felly mae'n awgrymu bod angen diwygio'r FfDC yn unol â hynny.

6. Y Weledigaeth ar gyfer Ardaloedd Gwledig

Oherwydd natur wledig Ynys Môn, mae cefnogi cymunedau gwledig a'u datblygu yn flaenoriaeth allweddol. Ym marn CSYM, nid yw'r FfDC drafft yn darparu cyfeiriad digonol ar gyfer ardaloedd gwledig. Heb weledigaeth o'r fath, mae risg y bydd mwy o anghyfartaledd rhwng ardaloedd trefol a gwledig yn creu heriau ychwanegol i ardaloedd gwledig.

Byddai'n werthfawr hefyd rhoi mwy o gydnabyddiaeth ac arweiniad ynghylch twf a datblygiad twristiaeth a'r economi ymwelwyr yn y FfDC terfynol hefyd. Twristiaeth yw'r sector economaidd fwyaf ar yr Ynys, gan gynhyrchu £311M y flwyddyn i'r economi. Mae'r sector yn cynnal oddeutu 4,000 o swyddi. Daw ymwelwyr i Ynys Môn i brofi ei chymeriad unigryw a'i hymdeimlad arbennig o le, ei lleoliad tawel a heddychlon, ei thraethau, ei golygfeydd o'r môr a'i thirweddau dramatig. Mae posibilrwydd y byddai dynodi'r rhan helaeth o'r Ynys ar gyfer cynhyrchu ynni solar ac ynni gwynt (gan gynhyrchu bron dim buddiannau cymdeithasol-economaidd) yn cael effaith niweidiol sylweddol ar ddiwydiant twristiaeth yr Ynys ac ychwanegu ymhellach at y problemau yng Nghymru wledig o ran creu cyfleoedd cyflogaeth, mynd i'r afael ag anghydraddoldeb, cymunedau cydlynol ac ati.

Mae pwysigrwydd y FfDC o ran arwain a hysbysu datblygiad yn ardaloedd gwledig Cymru, yn ychwanegol at y trefi, yn hanfodol.

7. Polisi Iaith Gymraeg

Mae'r iaith Gymraeg fwyaf amlwg yng Nghymru wledig ac er bod CSYM yn cydnabod bwriad y FfDC i gyflawni'r amcan o sicrhau miliwn o siaradwyr Gymraeg erbyn 2050, mae'n credu bod peidio â chael polisi dynodedig ar gyfer yr iaith Gymraeg yn fwllch sylfaenol. Mae'n holl bwysig cyflawni'r targed hwn er mwyn atal allfudo net ymysg pobl ifanc drwy ddarparu tai fforddiadwy, swyddi a chyfleoedd er mwyn i'r ardaloedd gwledig hyn ffynnu fel cymunedau Gymraeg eu hiaith oherwydd mae trefi, pentrefi a chymunedau gwledig yn hanfodol bwysig i gymeriad a ffabrig Cymru a'r trefi a'r pentrefi hyn sy'n siapio ac yn diffinio Cymru.

8. Cysylltedd a Thrydedd Pont dros Y Fenai

Mae CSYM yn siomedig na chyfeirir at y drydedd bont arfaethedig rhwng yr Ynys a'r tir mawr. Ystyrir bod hyn yn dangos diffyg gweledigaeth ac uchelgais ac yn creu anobaith. Rydym yn gofyn am i hyn gael ei gydnabod a'i gynnwys yn y FfDC terfynol.

Er ein bod yn cefnogi'r egwyddor o wasanaeth Metro Gogledd Cymru er mwyn cael galluogi mynediad at swyddi, gwasanaethau a chyfleusterau, mae CSYM o'r farn y

dylai'r seilwaith hwn ymestyn dros ranbarth Gogledd Cymru i Gaergybi er mwyn hwyluso gwell cysylltiad rhwng Gogledd Orllewin Cymru a Gogledd Ddwyrain Cymru (ac i mewn i Loegr).

Yn ychwanegol at hyn, dylai'r FfDC terfynol ystyried amrediad o ddatrysiadau ar gyfer dyfodol gwyrddach ar gyfer teithio carbon isel gan gynnwys pwyntiau gwefru, cludiant cymunedol, cerbydau bio-danwydd a datrysiadau i ostwng y defnydd o gerbydau preifat.

9. Cysylltiadau Awyr

Cydnebir pwysigrwydd Maes Awyr Caerdydd fel porth rhyngwladol. Fodd bynnag, ni chyfeirir o gwbl at ei swyddogaeth genedlaethol a phwysigrwydd cysylltu Gogledd a De Cymru, rhywbeth y cyfeirir ato yn Strategaeth Trafnidiaeth Cymru sydd yn cydnabod bod y gwasanaeth yn chwarae rhan sylweddol yn natblygiad economaidd gogledd orllewin Cymru, gan ddarparu gwell cysylltiad busnes, cyfleoedd twristiaeth a lleihau amseroedd teithio. Mae CSYM o'r farn y dylai'r FfDC adlewyrchu hyn.

10. Tai Fforddiadwy

Mae oedi o ran darparu tai fforddiadwy yn fater allweddol. Mae CSYM yn nodi'r cyfeiriad bod angen i 47% ar gyfartaledd o dai ychwanegol fod yn dai fforddiadwy ar gyfer y cyfnod pum mlynedd o 2018/19 i 2022/23. Fodd bynnag, nid yw hyn yn cymryd i ystyriaeth yr effaith ar hyfywedd ar safleoedd marchnad a'i bod, ar gyfartaledd, yn annhebygol y bydd lefel o tua 50% o ddarpariaeth fforddiadwy yn cael ei gyflawni ar y mwyafrif o safleoedd mewn lleoliadau gwledig ar draws Cymru. Er y cydnebir bod Llywodraeth Cymru'n bwriadu defnyddio ei bolisiau ariannu, tir, cynllunio a thai i yrru hyn, nid yw'r FfDC yn esbonio sut y bydd materion megis methiant yn y farchnad a chostau seilwaith yn cael eu datrys.

11. Ymgysylltiad Parhaus â Llywodraeth Cymru

Mae angen ystyried a rhoi sylw i'r materion a godir, a'r manylion pellach yn Atodiad A, wrth baratoi fersiwn derfynol y FfDC. Os na ddigwydd hynny, yna ni fydd y cynllun yn gweithio i drigolion, cymunedau, economi ac amgylchedd yr Ynys. Mae'r sylwadau a gyflwynir yn rhoi ystyriaeth lawn i'r presennol a'r dyfodol, gan alinio'n llwyr â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Gobeithir y bydd Llywodraeth Cymru'n ystyried bod ymateb CSYM i'r FfDC yn adeiladol er mwyn cynorthwyo i greu cynllun datblygu holl gynhwysfawr ar gyfer yr 20 mlynedd nesaf fydd yn siapio twf a datblygiad y wlad yn y dyfodol er lles ei phobl a'r genhedlaeth nesaf.

Mae CSYM wedi ymrwmo i gydweithio'n lleol, ar draws Gogledd Cymru a gyda Llywodraeth Cymru i sicrhau bod y FfDC yn addas i bwrpas a bod aliniad clir o'r lefel leol i'r haen gynllunio uchaf.

Gwneud Penderfyniadau Gweithdrefnol

Bydd angen i ymateb CSYM i ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol cael ei gyflwyno erbyn 1 Tachwedd, ac o ganlyniad petai'r penderfyniad yn cael ei alw i mewn gan y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaethau ac Adfywio, ni fyddai modd cydymffurfio gyda'r amserlen

hwn. O ganlyniad, mae Cadeirydd y Cyngor wedi cytuno ei fod yn rhesymol o dan yr amgylchiadau i eithrio'r penderyniad o'r cyfnod galw i mewn. Mae Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaethau ac Adfywio eisoes wedi cael gwybod am y penderfyniad.

Rhesymeg y penderfyniad hwn yw'r amserlen dynn a bennwyd gan Llywodraeth Cymru ac yr angen i adolygu swmp mawr o ddeunydd ymgynghori, ac byddai methu y terfyn amser yn rhagfarnllyd i fuddiannau'r Cyngor a'r Ynys. Fel y nodwyd yn yr Argymhellion (Adran 1), gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio gyflwyno sylwadau ar yr ymateb drafft i'r Pwyllgor Gwaith.

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

Mae ymateb CSYM i'r Ymgynghoriad ar yr FfDC yn sôn am effeithiau posibl ar yr Iaith Gymraeg y mae angen i Lywodraeth Cymru eu hystyried ymhellach (gweler Pwynt Bwled 7 yn Adran 5 uchod).

Mae ymateb CSYM yn rhoi ystyriaeth llawn i'r genhedlaeth bresennol a chenedlaethau'r dyfodol, sydd yn alinio yn llawn gyda'r Ddeddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol (2015).

7 – Goblygiadau Ariannol

Amherthnasol

8 – Atodiadau

Llythyr CSYM – Ymateb Drafft i Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (sy'n cynnwys Atodiad A)

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Amherthnasol